

Het anti-pestprotocol
2015-2019

al ihsaan

Inhoudsopgave

INLEIDING	3
PESTEN	4
WAT VERSTAAN WIJ ONDER PESTEN?	4
KENMERKEN VAN DE PESTER	5
KENMERKEN VAN DE GEPESTE	6
SIGNALLEN, DIE WIJZEN OP PESTGEDAG	7
SIGNALLEN BIJ DE GEPESTE:	7
SIGNALLEN BIJ DE PESTER:	7
SOORTEN PESTGEDRAG	9
ONZE WERKWIJZE	10
HOE WORDT ER GEHANDELD IN SITUATIES, WAARIN PESTGEDRAG WORDT GESIGNALEERD?	12
HOE SIGNALEREN WIJ PESTGEDRAG	12
WAARSCHUWINGSFASE	12
HANDELINGSFASE	12
WELKE SCHOOLREGELS WORDEN GEHANTEERD?	13
MAATREGELEN	14

Inleiding

Met dit pestprotocol hopen wij als leerkrachten van onze school, samen met de leerlingen en ouders een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

Binnen de school doen zich buitengewoon veel situaties voor, waarin kinderen zich heel kwetsbaar opstellen binnen de leerlinggroep, of bijvoorbeeld bij het spelen op het plein. Situaties, die gemakkelijk kunnen leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen. Dergelijke situaties leiden gemakkelijk tot pestgedrag. Er wordt een slachtoffer gezocht en gevonden. Er worden nog wat meelopers geronseld, en de basis voor een langdurige pestsituatie, met alle negatieve gevolgen van die is gelegd en kan worden opgestart.

Pestgedrag is een niet te ontkennen fenomeen, dat zich de laatste jaren steeds meer voordoet bij zowel kinderen als volwassenen. Een fenomeen, dat zich op een brede schaal voordoet, niet alleen binnen het gezin, in de hobbyclub, kinderbeschermingstehuizen, de voetbalvereniging en in en rondom de school, maar zich ook op een nog veel bredere schaal voordoet binnen de samenleving, als wij bijvoorbeeld kijken naar pestgedrag van volwassenen binnen de werkomgeving, vrouwen- en kindermishandeling, seksueel misbruik en ongewenste intimiteiten.

Pestgedrag in en rondom onze school belemmert net alleen de voortgang van het onderwijsleerproces, doordat veel tijd aan de oplossing van dergelijk gedrag moet worden besteed, maar ook absoluut inbreuk op onze visie, dat wij in onze school een veilige en kindvriendelijke onderwijsleeromgeving willen nastreven.

En hoe kunnen kinderen, die hun onzekerheid en frustraties door middel van pestgedrag uiten, en tot een vast gedragspatroon maken, later als volwassenen op een respectvolle manier met andere mensen in de maatschappij omgaan?

Met behulp van dit pestprotocol willen wij het pestgedrag binnen onze school niet alleen aanpakken nadat een pestsituatie is gesignaleerd, maar ook pestgedrag voorkomen, door dit gedrag met al zijn aspecten, gevolgen en de erbij horende rollen van pester, meeloper en gepeste bespreekbaar te maken. Naast de nodige basisinformatie voor de leerkrachten is ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd, en zijn overzichten van regels en afspraken ten aanzien van de omgang met elkaar opgenomen. Deze regels zijn in de leerlinggroepen duidelijk zichtbaar opgehangen, en met de kinderen besproken. Bij aanpak van gesignaleerd pestgedrag worden ook de ouders intensief betrokken, omdat pestgedrag zich niet alleen beperkt tot de school en omdat oorzaken van pestgedrag zeker niet alleen binnen de school, maar vaak ook buiten de school liggen.

Dit pestprotocol is een middel om de volgende doelstellingen te bereiken:

- De leerkrachten kunnen het pestgedrag signaleren en onderkennen.
- Het pestprotocol vormt een plan van aanpak ten aanzien van:
 - Het voorkomen van pestgedrag (zie hoofdstuk 3)
 - Het tijdig signaleren van pestgedrag (zie hoofdstuk 4)
 - Het remediëren van pestgedrag (zie hoofdstuk 4)
 - De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en te remediëren (zie hoofdstuk 4)

Pesten

Wat verstaan wij onder pesten?

Het verschijnsel pesten is een zondebokfenomeen, dat inhoudt, dat leden van een groep een bepaalde reden een soortgenoot mishandelen. Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel gemakkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van kenmerken van PLAGEN en PESTEN, en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van het pestgedrag bij ons op school:

Pesten en plagen, waar zit het verschil?	
PLAGEN	PESTEN
<ul style="list-style-type: none">▪ Is onschuldig, en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.▪ Is van korte duur, of gebeurt slechts tijdelijk.▪ Speelt zich af tussen 'gelijken' ('Twee honden vechten om hetzelfde been').▪ Is meestal te verdagen, of zelfs leuk, maar kan ook kwetsend of agressief zijn.▪ Meestal één tegen één.▪ Wie wie plaagt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer	<ul style="list-style-type: none">▪ Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf goed, wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.▪ Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd.)▪ Ongelijke strijd. De onmachtsgevoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgevoelens van de pester.▪ De pester heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.▪ Meestal een groep (pester en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.▪ Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pesters zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers (mogelijk wisselend door omstandigheden.)

GEVOLGEN

- 'Schaafwond' of korte draaglijke pijn (hoort bij het spel). Wordt soms ook als prettig ervaren.
- De vroegere relaties worden vlug weer hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.
- Men blijft opgenomen in de groep.
- De groep lijdt er niet echt onder.

GEVOLGEN

- Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.
- Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.
- Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind. Aan de basisbehoefte om 'Bij de groep te horen' wordt niet voldaan.
- De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig, en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

Kenmerken van de pester

Alhoewel wij niet zomaar iemand het etiket van 'Pester' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die pesten, vaak één of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie en het gebruik van stoere taal;
- Imiteert graag agressief gedag;
- Is vlugger agressief, gebruikt meer geweld;
- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening;
- Is vrij impulsief;
- Heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt;
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers;
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren;
- Heeft moeite met regels, grenzen en eigen of door anderen opgelegde regels;
- Schat situaties verkeerd in;
- Schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in;
- Heeft het moeilijk met stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken agressie van ouders, etc.);
- Lijdt vaak aan een negatieve faalangst;
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok;

- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest;
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering;
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen;

Kenmerken van de gepeste

Alhoewel wij niet zomaar iemand het etiket van 'Gepeste' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die pesten, vaak één of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik.
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan.
- Is meestal fysiek zwakker.
- Is eerder in zichzelf gekeerd.
- Is geneigd zich onderdanig of gediensstig te gedragen.
- Is onzeker in zijn sociale contacten.
- Durft niet op te komen voor zichzelf
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk dat hij het verdient om gepest te worden.
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen.
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: Begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

Signalen, die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed te observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen peestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

Signalen bij de gepeste:

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken, en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Let zeker op, als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn, of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand.
- Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien.
- In sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen.
- Het staat dikwijls alleen op de speelplaats; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en het wordt ook niet uitgenodigd om te komen spelen, of te komen op feestjes en logeerpartijen.
- Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht of leider.
- Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen, of het blijft over.
- De schoolresultaten worden opeens veel slechter.
- Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het zo nipt mogelijk op tijd op school komt, en is meteen na de bel weer weg. Op zondagavond of voor het kind naar een club moet, is het bijzonder gestrest en zoekt redenen om niet naar school of naar de club te moeten.

7

Signalen bij de pester:

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen en besmeurde of gescheurde kleren van de slachtoffers, die zich hebben verdedigd.
- Zijn vriendjes zijn volgzame meelopers, die wachten op instructies van de pestkop.
- Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn.
- Het verdraagt het slecht om afhankelijk te zijn van het toeval, of van de bekwaamheid of onbekwaamheid van anderen.
- Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, als is het ook maar door een grapje.
- Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort, is een zwakkeling of zelfs een vijand. Zij kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film.
- De pester is regelmatig brutaal tegenover een zwakker gezinslid. Dit kan ook een ouder zijn.
- De pester kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens.

- Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek.
- Je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volgzzaam en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

Soorten pestgedrag

Er zijn verschillende soorten pestgedrag de meest voorkomende zijn:

- **Verbaal:** Er wordt het meest verbaal gepest. Op deze manier is de kans kleiner dat het opgemerkt wordt. Bij het verbaal pesten scheldt, vernedert of bedreigt men de gepeste. Vaak gaat de gepeste de pestkop geloven waardoor de gepeste een minderwaardigheidsgevoel krijgt. Dit gebeurt ook veel via internet en de sociale media (Facebook, Whatsapp, etc.)
- **Non-verbaal:** Men zal hier iemand lichamelijk pijn doen: schoppen, slaan, etc.
- **Achternvolging:** De achtervolgingen zijn meestal op voorhand gepland. Er wordt afgesproken met een grote groep en dan gaan ze die persoon pesten. Wanneer een kind soms achtervolgt wordt, zijn ze vaak bang om op openbare plaatsen te komen. Ze vermijden plaatsen uit angst om opgewacht te worden.
- **Uitsluiting:** Met 'uitsluiting' bedoelt men iemand negeren. De gepeste wordt overal buitengesloten. De pesters doen alsof de gepeste niet bestaat. Het slachtoffer staat steeds alleen, mag nergens aan meedoen en heeft geen vrienden en vriendinnen. Het kind gaat zich eenzaam voelen en krijgt uiteindelijk een minderwaardigheidsgevoel. Hierdoor wordt hij / zij bang om sociale contacten te leggen.
- **Stelen of vernielen van bezittingen:** Het gepeste kind is vaak spullen kwijt zoals potloden, pennen, gummen, etc. Zo willen ze het kind van streek maken. Het stelen en vernielen is meestal te wijten aan jaloezie van de pester.
- **Afpersing:** De gepeste of meelopers worden soms gedwongen om iets te doen, terwijl dat tegen hun zin is. Ze moeten bijvoorbeeld geld stelen, klusjes knappen, taken maken, snoep meebrengen, speelgoed afgeven, etc.

Onze werkwijze

Ter voorkoming van pestgedrag zijn in onze school de volgende maatregelen genomen en wordt in onze school de volgende werkwijze gehanteerd.

1. In kringgesprekken, en in de lessen 'Sociaal-emotionele vorming', wordt gericht aandacht besteed aan de volgende kenmerken van pestgedrag:

- De achtergronden van pestgedrag
- De structuren van peestsituaties
- De kenmerken van de gepeste
- De kenmerken van de pestkop
- De kenmerken van de volgelingen
- De gevolgen van het pestgedrag

2. Het bevorderen van wederzijds respect en waardering van de leerlingen onderling, met als uitgangspunten:

Alle mensen verschillen onderling, qua uiterlijk, qua persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten. Ieder mens heeft het recht om, ongeacht zijn uiterlijk, persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten, 'zichzelf' te kunnen zijn, en als zodanig te worden gerespecteerd door zijn medemensen.

10

En de uitspraak van onze profeet Mohammed (vrede zij met hem):

O gelovigen!

Een groep mensen mag een andere groep, die misschien wel beter is dan hen, niet bespotten!

3. De leerkrachten hebben kennis en inzicht m.b.t. alle aspecten van pestgedrag en zijn vaardig in het signaleren en remediëren van pestgedrag. Alle leerkrachten zijn in het bezit van een pestprotocol en handelen conform de hierin genoemde afspraken en stappen (zie de groepsmappen in alle leerlinggroepen)
4. In alle leerlinggroepen worden duidelijke school- (zie Bijlage 1: De tien gouden schoolregels van Al Ihsaan) en groepsregels gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken. In alle groepen zijn de school- en groepsregels op schrift gesteld en hangen duidelijk zichtbaar voor alle leerlingen aan de wand van het lokaal, daarnaast zijn deze te vinden in de groepsmappen in alle leerlinggroepen.
5. In alle leerlinggroepen worden duidelijke gedragsregels ten aanzien van 'pestgedrag' gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken. In alle groepen zijn de gedragsregels op schrift gesteld en hangen duidelijk zichtbaar voor alle leerlingen aan de wand van het lokaal, daarnaast zijn deze te vinden in de groepsmappen in alle leerlinggroepen. (zie Bijlage 2: Ik heb de pest aan pesten)

6. Positief gedrag van leerlingen wordt gecompimenteerd en wordt door middel van een beloningssysteem beloond. In groep 1 tot en met 5 wordt er gewerkt met een 'dikke duimen kaart' en in de groep 6 tot en met 8 met een puntensysteem.
7. Op ouderavonden groepsavonden wordt, afhankelijk van de situatie, thematisch aandacht besteed aan alle aspecten van pestgedrag.
8. Er is gedurende pauzes toezicht op het schoolplein, waarbij duidelijke gedragsregels en afspraken worden gehanteerd.
9. In alle leerlinggroepen zijn er wekelijks lessen vanuit de methodes "*Kinderen en hun morele talenten*" en "*Kinderen en hun sociale talenten*". Daarnaast staat er elke week in elke klas een leerling centraal, als het *kind van de week*.
10. Het 2 keer per jaar afnemen van leerlingSCOL vanaf groep 5 en de leerkrachtSCOL vanaf groep 1.

Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?

Hoe signaleren wij pestgedrag

Wanneer een leerkracht vermoedt dat een leerling gepest wordt, gebruikt de leerkracht de volgende hulpmiddelen om dit te signaleren.

- Het observatieformulier gepeste en pester (zie bijlage 3, observatieformulieren gepeste en pester)
- Vanaf groep 3: het uitvoeren van een kindgesprek

In situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd wordt het volgende stappenplan gehanteerd:

Waarschuwingsfase

De betreffende leerling wordt gewaarschuwd en bespreekt samen met de leerkracht de gesignaleerde pestsituatie. De leerling is op de hoogte van het feit, dat na deze waarschuwing bij een volgende pestsituatie de 'Gele Kaart' volgt.

Handelingsfase

1. De pestsituatie wordt in kringgesprekken en ,door de godsdienstleerkracht, tijdens de dienlessen binnen de betreffende leerlinggroep(en) besproken. (Zie bijlage 5: handelingen van de godsdienstleerkracht tijdens de dienlessen)
2. De leerkracht maakt op het analyseformulier een schriftelijk verslag van de pestsituatie. Het verslag (voor de leerling de 'Gele Kaart') wordt zowel in de leerlingmap van de leerlinggroep op geborgen als in Parnassys gedocumenteerd (zie Bijlage 4: Analyseformulier Pestgedrag).

Indien de leerkracht door bepaalde factoren of omstandigheden niet een duidelijke analyse van de pestsituatie kan maken en er geen duidelijkheid ontstaat over de rollen van de betrokkenen (pester, gepeste, volgelingen) wordt, na overleg en toestemming van de ouders en de GGD ingeschakeld, om als onafhankelijke derde een duidelijke analyse te maken.

3. Er volgt, indien nodig, een gesprek met de gepeste, de pestkop en de volgelingen, buiten de leerlinggroep (de pester ontvangt een gele kaart).
4. De betreffende leerling(-en) moet (moeten) een keuze maken uit een literatuurlijst van kinderboeken, waarin het thema pestgedrag centraal staat. Hij /zij maakt (maken) van het gelezen boek een boekverslag of houdt (houden) een boekbespreking voor de leerlinggroep. (midden- en bovenbouwgroepen) Dit wordt uitgevoerd aan de hand van een format (Zie Bijlage 6: Format boekbespreking)
5. Een overzichtslijst van alle Nederlandse kinderboeken, per niveau, waarin pestgedrag centraal staat, is in de school voorhanden. (zie Bijlage 7: lijst Nederlandse kinderen boeken). In de onderbouwgroepen wordt de pestsituatie uitgebreid besproken en kan een leerling

bijvoorbeeld uit de kring worden geplaatst, of mag in een bepaalde werkhoeft niet meer meedoen. Verder zijn alle genoemde stappen ook voor de leerlingen uit deze groepen van toepassing.

6. De peftsituatie wordt in de teamvergadering en/of briefing besproken.
7. Indien er weer pestgedrag bij dezelfde leerling(en) wordt geconstateerd, worden de genoemde vijf stappen weer doorlopen en dezelfde maatregelen genomen. Er wordt nu echter een tweede gele kaart, en dus een rode kaart uitgedeeld. Na het geven van een rode kaart worden nu ook de volgende stappen in genoemde volgorde genomen. Daarnaast is vraagt de groepsleerkracht een leerlingbespreking aan bij de intern begeleider.
8. De ouders van de gepeste en de ouders van de pestkop worden op de hoogte gesteld van de peftsituatie.
9. De leerkracht(en) van de betrokken leerling(en) bespreekt (bespreken) de peftsituatie met de betrokken ouders.
10. De betrokken ouders krijgen achtergrondinformatie over pestgedrag en handreikingen met betrekking tot de aanpak van het pestgedrag (Informatie uit: *Pesten, gedaan ermee, Gie Deboutte*)
11. Er wordt gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld en er worden afspraken ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerlingen gemaakt. Dit handelingsplan wordt zowel schriftelijk vastgesteld en in de leerlingmap van de leerlinggroep opgeborgen en gedocumenteerd in Parnassys.
12. In de situaties, waarin remediëring van het pestgedrag problemen geeft, wordt assistentie van een of meer hulpverlenende instanties (te bepalen in overleg met de ouders en gerelateerd aan de aspecten van het pestgedrag) ingeschakeld (ook in deze fase wordt de sociale kaart van de school gebruikt).
13. In overleg met de Intern Begeleider, directie en de groepsleerkracht(en) volgt er, afhankelijk van de situatie een time-out voor de pester. In alle gevallen neemt de directie de uiteindelijke beslissing

Welke schoolregels worden gehanteerd?

De tien gouden samenlevingsregels van basisschool Al Ihsaan

1. Wij groeten elkaar met de Islamitische en Nederlandse begroeting
2. Wij lopen rustig door de gangen
3. Wij hangen onze jassen en tassen aan de kapstok
4. Wanneer je een andere klas binnen gaat, vraag je eerst of je welkom bent

5. Je gaat alleen met toestemming van de leerkracht, zonder te praten, naar het toilet
6. Snoepen doe je na schooltijd
7. Wij zijn vriendelijk naar elkaar! We lachen met elkaar, niet om elkaar
8. Wij proberen problemen eerst zelf op te lossen. Wanneer dat niet lukt, vraag je om hulp bij de leerkracht
9. Wij geven elkaar complimenten en zijn eerlijk naar elkaar.
10. Je behandelt een ander zoals je zelf ook behandeld wilt worden

Maatregelen

Indien de genoemde schoolregels niet worden opgevolgd, worden de volgende maatregelen genomen.

1. Het leerlinggedrag wordt in een kringgesprek binnen de leerlinggroep besproken (onder-, midden-, en bovenbouwgroepen), en er worden met de betrokken leerling(-en) afspraken gemaakt gericht op het verbeteren van het leerlinggedrag. Tijdens een kringgesprek worden geen individuele situaties besproken, alleen algemene dingen met betrekking tot pestgedrag.
2. Individuele situaties worden door middel van een kindgesprek behandeld. Tijdens een kindgesprek, wordt afhankelijk van de ernst van de situatie, samen met het kind een kindplan opgesteld. Hiervoor kan het kindplan van *Wijzer in onderwijsbehoeften* gebruikt worden. (www.zienindeklas.nl -> producten -> downloads -> kindplan met invulvelden) Daarnaast wordt elke gemaakte afspraak toegevoegd aan het pedagogisch groepsplan.
3. Indien het niet opvolgen van de gedragsregels in de leerlinggroep structureel wordt, wordt gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld en afspraken ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerling(-en) gemaakt. Ook wordt het leerlinggedrag in de teamvergadering besproken. Indien het een situatie betreft, waarin ook pestgedrag wordt gesignaleerd, wordt het stappenplan, zoals in hoofdstuk 3, gehanteerd.
4. In die situaties, waarin de remediëring van het gesignaleerde gedrag problemen geeft, wordt de assistentie van een of meer hulpverlenende instanties ingeschakeld (te bepalen in overleg met de ouders en gerelateerd aan de aspecten van het gedragsprobleem).

